

«Норуот
күүхэ—
көмүөл
күүхэ!»

ЭНГСИЭЛИ

+12
2014 сал
Бэс ыйын
21 күнэ
Субуота
№ 86-87 (10143)

1935 сал алтынны 5
күнүгэр төрүттэммитэ

Нам улууңун ханыата

1996, 2005, 2009 салларга
«Сал бастынг ханыата»

ҮРҮН ТУНАХ ҮҮНЫАБЫНАН!

УЛУУСПУТ ҮҮНКИТАБЫЛЛААХ ОЛОХТООХТОРО УОННА ҮАЛДЫТТАРА!

Энгигин самаан сайын кэлббитин туохуулур үрүн тунах үүниаынан истигник эвэрдэлибин! Саха кинтэ сайын кэлббитин урыйдуу көрсөр үтүү үгчээ – Үйнхыхын быйыл биниэх. Илья Винокуров-Чаылдан төрөөбүтэ 100 салыгар ананара. Бы Россияя бийлэриллибид Культура салыгар дүүрэлэсгүйг бийгийн дуухубунаас өттүнэн ессө үрдүк кэргдээстэрэг дуулунарыбытагар дьохун төрүт буолар.

Өбүзлэрбүт үйлэргэй илдээ кэлбйт үгэстэрин умнуубакка, ессө байыган үгчигээптийн саха омук баийн культуратын мэлдээ илдээ салдьарагар күннэтэ кэлим үлэн үйтартын – олох ирдэбиль. Бука барыгытагар чэгийн доруобуйаны, сайдам санааны, үтүүрээ-кэрээ дуулууруу, дьолуу-сортгуну баараабын.

Александр АТЛАСОВ,
«Нам улууңа» МТ банаылыга

САМААН САЙЫН ҮҮНИАЫНАН, КҮНДҮ НАМ НЭНГИЛИЭГИН ОЛОХТООХТОРО УОННА ҮАЛДЫТТАРА!

Энгигин сайын кэлббитинэн, самаан сайын үүниаынан истигник эвэрдэлибин!

Быттылгы улуус үүниаа саха биллийлэх поэта, бийр дойдулаахыт И.Д. Винокуров-Чаылдан төрөөбүтэ 100 салыгар ананара уонна Саха сирин норуоттарын VI спортивнай Оонньууларын эгидынанытыллары ессө улахан суйлалаах.

Үйнхыхын – үгүс үйлэри унгуордаан кэлбйт саха төрүт үгчээ, айылда унуктуутун, силигин сийтигтийн, дьон-сэргэ олох-хо тардынын уонна кэрээ дуулууутун кэрэнтэ, үтээ, бэлийн күммүт. Нам улууңгар байылгы үйнхыхын поэт И.Д. Винокуров-Чаылдан 100 салылаах үйлээнийнээхчилэх, чулуу дьоммутун үйтийтэрбүтэй, кинилэринэн киэн туттарбытын, кинилэр үтүү ааттарын эдэр көлүөнбүтгэгээр тиэрдэлбүтэй туюулур.

VI спортивнай Оонньуулары көрсө Нам селотуугар үгүс үлэ үйтийнин. Хаалбайт кэмнээ ессө күүсээ үлэлээн, сиппэтийн ситеэрэн бийэрэн Оонньуулары үрдүк таынгаа үйтгэжээ.

Баараабын сайынгын үтүү күн барыгытагар чэгийн-чэбдик доруобуйаны, уостубат дьулууруу, иллэх-эйлэх, байылгын олову!

Андрей НОВГОРОДОВ,
«Ленскэй нэнилиэк»
МТ банаылыга

К СВЕДЕНИЮ КАНДИДАТОВ НА ДОЛЖНОСТЬ ГЛАВЫ РС(Я), ИХ ДОВЕРЕННЫХ ЛИЦ, ИНИЦИАТИВНЫХ ГРУПП

В соответствии с Федеральным законом от 12 июня 2002 г. № 67-ФЗ «Об основных гарантиях избирательных прав и права на участие в референдуме граждан Российской Федерации» автономное учреждение РС(Я) «Редакция Намской улусной газеты «Энгсиэли» сообщает о готовности предоставить печатную площадь в газете «Энгсиэли» в период предвыборной агитации.

Общий объем еженедельной бесплатной печатной площади, предоставляемой для предвыборной агитации – 1924 см² (2 страницы).

Общий объем еженедельной платной площади, зарезервированной для предвыборной агитации, составляет 3848 см² (4 страницы). Стоимость размещения предвыборных агитационных материалов – 20000 руб. за 962 см² (1 страница).

VI-с спортивнай оонньуулары көрсө

Бэс ыйын 17 күнүгэр СР культуртын уонна дуухубунаийн сийтигтийн министрин бастакын солбайачтыга Туйаара Игоревна Пестрякова уонна республикаатаа овоо кинин директорын солбайаччы Аントонина Петровна Сивцева көүлээхиннэринэн буолаары турар VI-с спортивнай оонньуулары көрсө улуустара араас өнгөөх сибэкинэн чэчирийн чэлгийэрин тууңгар Дьюкууский куоракка олорор, үлэллир Нам улууңнуттан төрүттээх уонна Намга үзлээбийт дъахталар, кийинтээр: СР олорор дызкоммунальный ханаайыстыбатын уонна энергетикатын министрин 1 солбайаччы Винокурова А.Б., республикатаа субсидия агентствын директора Сивцева Н.П., «Роскомнадзор» Федеральний сибээс сулууспатын салайааччытын солбайаччы Кириллова О.В., тыа ханаайыстыбатын сайдтын департаменын сүрүнүүр специалина Бочкарёва З.Р., республикатаа инвестиционнай компания ААО сүрүнүүр бухгалтера Миронова В.А., Д.К. Сивцев – Суорун Омольлоон аатынан опера уонна балет театрын солистката А.Дьяконова, региональный экономика институтуун старшай-научной сотрудника Н.Г.Дьяконова, «Якутия» ханыят культуры отдельных сэбийдиссий А.Е.Шапошникова, Федеральный Роспотребнадзор сулууспатын

салайааччы Игнатьева М.Е. уонна билигин синьнэланга олорор М.Е. Гаврильева, М.Е. Игнатьева үлэлэрин чаанын кэнниттэн улууспут тууңгар көмөнөхөбүт дийн санаалаах түмсэнэр Наммыт кинингэр ононууллаа турар «Дөвөрдоонуу» болуоссатыг гар араас дьэрэкээн сибэки арааны ажалан үөрэ-көтө олортулар. Маны таынан, үлэлэринэн сатаан кэлбээтэх бийр дойдулаахтарбыт, Ил Түмэн үлэлниттээр

Соловьева Е.С., Мартынова Т.Ф., Алексеева М.Е., Вознюк В.Ф., СР үбүн министерствотын үлэлниттээр Жиркова М.В., Попова В.В., Халыева С.Т., правительствоттан Лукина А.М., индивидуальнай предприниматель Гоголова Т.Е., АГИКИ үлэлнитэ Аммосова Л.И. сибэеки атыыланытыг гар бэйэлэрин кылааттарын киллэрэн ыппыттар.

С. АРГУНОВ

Үтүө дыялала чэрчитинэн

Бам ыйын 29 күнүгэр Никольский нэнилиэгэр сонун, сэргэх тэрээнин буолан ааста. Нэнилиэк көстөр сиригээр кырачааннарга анаан овоо площадкын үөрүүлэх ахыллытыа

ОСИПОВТАР КЫЛААТТАРА

буолла. Бу площадканы бэйэлэрин баја санааларын, бачыымнарын, куоракка олорор оюлоругар чугааан, Ньурба улууңуттан көнөн кэлэн, Ни-

тылларын үлүннаран, үбүлэтэн, сиалларын, ыра санааларын сийтилээр.

Бү үөрүүлэх түгэгнэгэ анаа-быт курдук олус ыраас, сылаас

на, Никита Григорьевич Осиповтарга, материальный ёттуунэн хаччыбыт Ил Түмэн депутатын Н.И. Румянцева маҳталын биллэрдэ уонна маҳтал суруктары туттарда.

Н.И. Румянцев нэнилиэк кырачааннарыг гар бэлэх Овоо көмүсэлийн сырдых быраанын, дьоллоо овоо саас кэнбээскитин каскиллэх ыччат бийнэг буоларын бэлиэтээтэ уонна Осиповтар курдук патриот дызы кэргэн ханна дафыны элбий тууруггар бардара. Улуусатаа овоо уонна ыччат политикиятин отделын начальника Т.Н. Степанова Валентина Васильевна, Никита Григорьевич Осиповтарга маҳтална, үтүү тууруу ессө ситеэригэр, түпсарыг гар анаан нэнилиэк 40 тынчналаах сертификат туттарда.

Е.Р. КОЛЁСОВА, нэнилиэк библиотекара

VI-с спортивнай
оонньууларга
диэри
18
күн хаалла

Буттүүммүт дыялала

КЫЛААПЫТЫН КИЛЛЭРИЭХХЭ

Бэс ыйын 17 күнүнээби туругунан фонда счетугар 15 мөл. 674 тын. 986 солж. киирдэ (5 мөл. - бюджет субсидията).

Күнду олохтохтор, үлэлниттээр, предпринимателлэр, бизнэсийлэхээр, тэрэлтээ салайааччылара, Оонньуулар буолаллара бэрт кылгас кэм хаалла. Бириэмэ сүрдэх ыгым, онон нааа наьлыгыбакка, сып-сап дъаанан, көмөнү көмө курдук үнаплакка-кэнгэлэхкэ ыльтган инэргитигэр көрдөхөбүт.

Фонда салалтата
Тел. 42551

Получатель: Некоммерческая организация «Фонд поддержки проведения VI спортивных игр народов РС(Я) в Намском улусе» ИИН 1417999570

КПП 141701001

Банк получателя Якутский РФ ОАО «Россельхозбанк» г. Якутск БИК 049805771

к/с 30101810600000000771

р/с 40703810060020000073

Назначение платежа: добровольное пожертвование

Күнду ахааччыбыт!
Быйыл сал бастакы ага-
рыг гар сурутууга почтажа фе-
деральний субсидия көрүл-
лүбэтэйн түмүгэр ханыат-
тары, суронааллары таынга
тарифтар 22% ыараатылар.
Ол түмүгэр сурутуу сыната
эмис итиччэ ыараата.

СУРУТУУ - 2014

«Энгсиэли» ханыакка си-
бээс отделениеларынан, об-
щественний сурутааччы-
ларынан 2014 сал иккис
ангарыг гар сурутуу ылтыллар.

аадырыска	почтатан
тиздийн	ылты
6 ыйга	486,12
3 ыйга	243,06
1 ыйга	81,02
	77,24

«Энгсиэли» Нам сонуннара - манна эрэ!

Ханыат индексэтэ — Р0005,
нэдийлээж иккитэ тахсар.

Олонго 10 сыла

Ааспыт нэдээлэбэй Ил Тү-
мэн председателэ Александэр
Жирков республикаа билээ-
риллибит Олонгхо 10 салын бэ-
лэмнээшингээ, ыытыыга анал-
лаах тэрийэр национальний
кэмитиэт уонна ЮНЕСКО ма-
териальнайа суюх күлтурный
нэхнилистибэтийн ислингээр
киирбит объектар билинги
туруктарын туунан периоди-
ческай отчуоту бэлэмнээшингээ
биэдэмистибэлэр икки ардыла-
рынаацы хамынйийа холбоонук-

Олонхоңуттар санаторий-дарга сынињынахтара. Биллэрин курдук, 2005 сүл биниги омукка ўйлэргэ ахтэллар суолтаалах түгэнэ бэлэхтээбйтэ. Ол курдук, ёбүгэлэрбит кэриэс гынан хаалларбыт тылынан уусуран айымнылара — Олонхо Холбоонуутаах Нациялар үерэххэ, наукаа уонна культураа тээрилтэлэрин (ЮНЕСКО) бынаарытынан, киһи аймах культураа нэншилиэститишин шедеврийнэн, съяннааынан аафыллыбыта. Саха республикатын президенэ Вячеслав Штыров анал уурааынан Олонхо 10 сыла биллэриллибитэ. Онтон ылата тообусыл аахаа овуста. Республикаа биллэриллибит Олонхо 10 сылын бэлэмнээнинггэ, ыыттыга аналлаах тэрийэр национальний кэмиитээт ыытар үлэтийн-хамнааын ёруу кэтээн көрөр киһи быынытынан, систиэмэлээх, ситимнээх үзлэ баарын бэлистибин. Үлэхамнаас далааыннанара уонна түмүктээх буолара, бу салааны сүрүннүүр дьонтон улахан туулуктаах.

Спикер Александр Жирков муннъаыга ахарагар: «Баланъян- ныа бынъытынан Национальной тэрийэр кэмитиэт сылга иккитэ муннъахтыр. Бийиги графигы тутуhan инэббит. 2013 сыл ах- синны 24 күнүгэргө буулбут мун- ныха боротокуолга тишиллибит бынаарыта хонтууролга сыл- дъяр», - дизэн эттэ. Ити этиллибит муннъах бынаарытын төхө ту- олан инэллэрин туунан отчуют- тар истилинилэр.

Культура уонна духубуний сайдын бастакы солбайааччы **Тұяра Пестрякова**: «Министерство «Саха сириң норуоттарын духубунаң-культурның сайдылырығар усулу обуйаны тәрійі» дизен программатын чөрчтігін «Олонхо ассоциациятын» улуустаағы филиалларын кытта компакт-дискэ таҳсызығар бәләмнәнни үләттә бара турар. Төрдүс кварталга ити үлә түмүктәннисәз. Куонкурус балаңнанынтын бынбытынан физическая сирәйдәр айар бырайықтара **100 тын. солж.** ти-иі өйнөнүәз. Ити уп-харчы компакт-дискэні таһаартарыға сөп болулар», - дизен эттә. Маны таһынан, тустаах министерство үлә уонна социальның сайдыны министерствотын кытта олонхонуттарга, олонхону толорооччуларга уонна маастар-педагогтарга республика санаторийдарығар график бынбытынан сиыннаналларығар чәлчтиләәш путевкалары аныры туһунан боппуроо-ну бынаарбыттар. Онон, мантан инъэ, 60 саастарын аас-пыйт олонхонут тыыл уонна үлә бәтәрәэннәрә санаторийдарга сиыннаныхтара, доробуай-ларын көннөрунүәхтәрә. Быйылгы дылы Россияда Культура сиыннан билләриллибитинән сибәэстәэн, республика культураға уонна духубунаң сайдылыға министерствота олонхонуттары 3 №-дәэх балынаба уонна гериатрическай клиникә эмтәнәлләрән туһунан боппуроо-ну бынаарбыт. Уйәләргә суураллыбат суду, бараммат бараба байбытын — норуоппут эпонын, этәргә дылы, эттәригәр-хааннарығар ингәринән илдә сыйлдар дыммутугар, олонхонуттарга, итинник усулу обуйаны тәрилләнәрә санааны көтөр.

Обо олонхолуур буоллаына... Обо олонхолуур, бу сүдү айымныны аяар, сахалыны ийэ өйүнэн толкуйдуур буоллаына,

саха омук сүппээтэ-симэллийбэтэ- чахчы. Онон Национальный тэ- рийэр кэмитиэт бу хайсхагаа болвомтотуул күүсэе уран үзлени ёытар. Уөрэх министриин солбу- ѹааччы **Евдокия Никифорова** отчуутугар овоо саадтарыг гарана- ан олонх тохиолдлын персонажтарынан ма- асабай ооннъуурдary бэлмэнээ- нинггэ атын министрстволары кытта оробуючай бөлөх тэрилли- битин түүнан бэлиэтээтийн. Он- нъуурдар эскизтэрэй (ааптардар **Анна Семенова, Василий Спири- донов**) көрүллүбүттээр уонна үзэ- былаана ылышлыбыт.

«Үөрэнээччилэргэ уонна обосаадын итиллээччилэргэрыг Быллатыан Ойуунускай «Дыгуулруй-ар Ньургун Боотур» олонхутун толорууга, үөртэтигэ бийр кэллим интегрированной программой

был» уонна «Олонхо педагогика-та» диэн колективынан үөрэтий нымытагын этнокультурнай технологиин олохxo киллэригэ, быстах кэмнэг үлэллиир айар коллектив тэриллибит.

коллекции гордится.

Муннхааха оскуолаларга олонхо кабинеттарын тәрийи үлэтигэр бытаары тахсыбыта бэлиэтэнэ. Александр Николаевич: «Ити туунан быхаарыныны 2013 сүллааха ылыммийпүйт. 2014 сүлга бэлэмнээнд үлээтэ эрэ баар. 2015 сүлга эрэ олонхо кабинеттара үлэлиехтэрэ. Манна үл олус бытаанык баар», - дизтэ.

«Олонхой дойдутун ойбоги» фестиваль кыайтылаахтарын М.К. Аммосов аатынан Хоту-гулуу-Илингни федеральний университет хас да сый устатаа

культурнай холбоук ыытар үлэтин-хамнаын өйөөһүнгэ көрүллэр үбү **100 тын. солк.** улаатыннарыттар.

Бу сайын «Саха олонхтоо — тас дойдуга, АШ Гуалала куоратыгар» дизн тэрээнин ыбытылла-ра күүтүллээр. Биллээрин курдук, бу тэрээнин чэрчтигинэн ыям ый-ыгар спикер Америка естествен-нэй историява музейдарыгар сылдьбан кэлбите.

ХИФУ улэнитэ, Олонхо институтун солбуйаачы дираизктээрэ **Сергей Васильев**: «ХИФУ быстах кэмнэ улэллир айар коллектива «Дъулурыйар Ньургун Боттуру» кыргызтын уонна Кыргыз Республикатын народный сурой-аачытыга **Бексултан Жокиев** су-руйбут манааын сахалын тылбаастырыр улэни вытар. Тылба-

халызы тылбаастарын кинигэлэрин сүрэхтэннилэрин быйыл Олонхо декадатыг гарыттар түнүнан бынаардылар. Маны таңынан, та сибзээсчка уонна федеративнай сыйыннаннаңыларга министерствоа или холбоңуктаах бирдигээсчка уонна тэрээннинэрийн программаатыг гарылаларыг гарч хамынныйтлын киллээрэд гына улэлэнхэригээр соорудаах бэрилиннэ.

Биэдэмистиблээр икки ардыларынаабы хамынхыя эп-пиэттиир сэкиритээрэ Ага-фья Захарова ЮНЕСКО ма-териальнийай суюх культурной нэнлииэстибэтий испинхэгэр кирибт объектар билингни тур-руктарын туунаан периодиче-ской отчуюутон бэлэмнээхин улз-тин хаамыытын туунаан инигитин-нэрдэ. Кини: «Отчуутон бэлэмни-иргэ 5 кишилээх быстах кэмнээх улэ коллектива тэрилиннэ. Отчу-от икки томунан 2015 сыллаахха бэлэмнэн тахсыа», - диэтэ. Александр Николаевич: «Хас сылын ахсын Олонхо сылын түмүктэрэ таанаарыллаллар. Онон 9 сыллаабы отчуюут мунньуллан сыйтар. Биниги иннибитигэр ону тумүү, систиэмлээхин уонна ЮНЕСКО-ва түхэрийн соруга тур-пар», - диэн бэлиэтээтэ.

ХИФУ профессора **Василий Илларионов** Олонго 10 сыла уонна Гарвард университетын аан дойдугаабы музыкатын архызыбын «Этномузыковед **Э.Е. Алексеев** хомуйбут фольклорун матырыаалларын каталого-га» диэн Национальный тэрийэр кэмтиизт холбоуяктаах брай-яактарыгар оробуючай бөлөөжү тэрийии наадатын туунан ыйда. Бу болтуруонунан культура уонна духуобунай сайдыы министерствотыгар или брай-яак үүблэнните бынаарылларыгар сорудах бэрилинэн. Александр Жирков Э.Е. Алексеев хомуйбут матырыаалын Саха сиринээжи ёттө интэриэнгэргэтэрин ыйда.

Султата сүдү. Биллэрин курдук, 2006 сыл ыам ыйын 12 күнүгөр биллэрилиб Олонхо 10 сыла 2015 сылта тумуктэнэр. Ааспыт сыл ахсынны 24 күнүгээр буолбут тустаах кэмитиэт мунньябар республикабытыгар иккинч Олонхо 10 сыйлын биллэрөр туңунаан болпуруос көрүлүбүтэ. Ил Түмэн бэрэс-сэдээтэлэ **Александэр Жирков** республика президенэ **Егор Борисовка** ити болпурууска туваа-йан сурук суруйбутун туңунаан эппитэ. Манна Александр Николаевич Егор Афанаасьевичтын биир сүбээж кэлбигттэрин туңунаан бэлиэтийн. Соторуу кэми-нэн бу болпуруос официальний-дых инилиэбэ.

Муннъахха Республикасының
гар иккىиниң Олончо 10 сыйлын тэ-
рээхиннээрин былаанын онгоруу
боппурооңа дъүүллэхилинэ.

Аабааччыларга бу болтуруу ос олус бөдөн суюлталааын түнүнан этизэхпин баарабын. Тыл баар буоллааына, норуот, омук баар. Серүүн чечөгөй курдук сүрэбى-быары ортолтунан киирээр ийэ тылбит сир үрдүттэн симэлийбэтигэр-сүппэтигэр аналлаах даалана салгын ууруулна.

Национальный тэрийэр кэ-
митийэт мунньябар маны таын-
нан, «Олонхо ыныба» фото-
альбом иккис таһаарытын
бэлэмнээжинин дүүллэстилэр.

Олончо ыныа-
бын ыныа боппуроуна эмиз-
таарылынна. Хас сылын ах-
сын ыныахтар тэрээниннэрин
тахьма үрдээн ийэр. Националь-
ний тэрийэр кэмитижкэ Олончо
ыныабын ынаары улуустартсан
сайаапкалар тишигэ суюх кии-
рэллэрэ да итини туонууллар.
2015 сүлгэ Олончо ыныаца Чу-
рапчы улууңугар ытыллара
бий болжлоо.

былааннанар.

Мунинхы кыттыылаахта-
ра 2016 сыйга Олонхо ыныа-
бын ийэ олонхонут **Дарья Том-
ская-Чайка** тереөбүт-үөсөкээбит
дойдтуугар, саха сыйгыта,
сүөһүтэ уутуян үескүүр Үөһээ
Дъааны улуунүугар ыытар тына
бүлүү.

наардылар. *Людмила НОГОВИЦЫНА*

ОЛОНХОНУ ҮЙЭТИТИИГЭ СИТИМНЭЭХ ҮЛЭ САЛБАНАР

БИЛЛИИЛЭЭХ ПОЭТ, ТЫЛБААСЧЫТ, ЛИТЕРАТОР И.Д. ВИНОКУРОВ-ЧАБЫЛДАН ТӨРӨӨБҮТЭ 100 СЫЛЫГАР АНАЛЛААХ УЛУУСТААБЫ ЫНЫАХ ПРОГРАММАТА

Буолар күнө: 2014 с., бэс ыйын 21 күнэ

Буолар сиро: Аппааны сэл., «Хатын чаранг» культура уонна сынныалан паарката

09.00 ч. – Нэхилиэктэр, тэрилтэлэр мустуулара – Нэхилиэктэр түүхлгэлэрэ

09.00 ч. – Үалдыгыттары көрсүү – «Аан аартык» кирии аарката

10.45 ч. – «Түүхлгэ түмсүүтэ» парадгаан кириигэ делегациялар түмсүүлэрэ – Кинн түүхлгэ

11.00 ч. – Улуус ыньяын үерүүлэхэкт айын – Кинн түүхлгэ

1. Кыттааччылар уонна ыалдыгыттар паадтара
  - Нам улууун нэхилиэктэрин паадтара
  - 1000 кишилээх хор Нам улууун гимнин толоруута
  - Түүхлгэни ыраастааын сиэрэ-туома
  - Алтыс сиэрэ-туома
  - Кымыс иниитэ
2. И.Д. Винокуров төрөөбүтэ 100 сэлтэйгэй аналлаах театраллизованной көрдөрүү.
3. Үерүүлээх чаас. Улуус баңылыга А.П. Атласов уонна бочуоттаах ыалдыгыттар эвэрдэлэрэ.
4. Охуохай

13.00 ч. – «Түүхлгэлээн олоруу» бырааынныктааы эбийт – Нэхилиэктэр уонна коллектив түүхлгэлэрэ

13.00 ч. – Нэхилиэктэр түүхлгэлэрин көрүү-куонкуурс – Нэхилиэктэр түүхлгэлэрэ

14.00 ч. – Бырааынныктааы концерт – Эстрада площадката

14.00 ч. – Национальный көрүнгнэргэ күрэхтэнлийлэр – Кинн түүхлгэ

14.00 ч. – «Дьольлоох оюо саас» аттракционнаар – Оюо площадката

- Улуус оюо колективтарын концера

14.00 ч. – Олонхойж, охуохайга, тойукка, чабырваахха, хомуска о.д.а. фольклорный куонкуурс

Фольклор түүхлгэта

16.00 ч. – «Чаылдан эгэлгэ талааннарынан» биллийлээх поэт литератор, тылбаасчыт И. Инокуров-Чаылдан айымныларынан республикатааы куонкуурс – Фольклор түүхлгэте

16.00 ч. – «Саха талба тангаа» куонкуурс – Эстрада площадката

18.00 ч. – «Куба Кую-2014» кэрэ куолар куонкуурстара – Кинн түүхлгэ

22.00 ч. – «Үйччат түүхлгэте» культурний-сынныаланг программа – Эстрада площадката

23.00 ч. – «Хүчин түнүү, носта лъжи-сынныаланг программа – Кинн түүхлгэ

маны онгурууга техническай сорудаах онгоулунна, оробуучай бөлөх улэтийн саалалаат уонна Национальный оскуолалар институттарын кытта контракт түнэрсигэ бэлэмнэнэ сыйлдьар. «Олонгхо» программаа **300 тын.** **солк.** көрүлүннэ. Хас сыл ахсын бытыллар үүрэх үлэхиттэрины таяа сиринээби педагогический дъарабангаларыгай үүрэх министерствота «Олонгхону чинчийигэ, уерэтиига уонна толорууга бастынг бярайыактар» дийн секцияны тэрийнээ. Манна педагогтар уонна уерзинээчилэр кыттынын ылышахтара», - дийн Ердокия Павловна этта

Евдокия Павловна эттэ.
Үөрэйрийн сайдытын ин-
ститутын базатыг олонхо пе-
дагогикатын учууталларын ква-
лификацияларын үрдэтийгэ ку-
руустар тэриллихэктэрэ. «Сата-

спонсордаан, Франция ба синьнатан кэллэ. Ил Түмэн депутата, ХИФУ ректора **Евгения Михайлова** быйлыгты сылга манна спонсордары көрдүүргэ бэлэмнин туунан эттэ. Үөрэх уонна улэ, социальний сайды министер-стволарыгар эмээ спонсордары көрдөөнүүг нээ үзлийиллэригэр сорулахтанна.

сорудахтанна.
Үйэтитии ыыра кэншири
Олонхбодутун үйэтитии, киэнээштэйгээ таанаарын ыыра кэнгээн ийнхөрин бэлиэтибин. Тас си-бээскэ уонна федеративнайрын санынаннааныылдара министрийн солбуйгаачы **Фаина Соколова**. 2013 салын ахсынны 24 күнүгэрэйн буулбут Национальний тэрийэрэй кэмитизт мунньяын сорудаажаа туулбутун бэлиэтээта. Үп ми-нистерьствотын кытта бииргээ үллээнэнр, «Эллэйада» этно-

**Барðарыбыт
- дъулуурдаах
улэттэн,
түмсүүттэн!**

БЫЙАНГ

Нам улууңун тыатын ханаайыстыбытын үләниттэрин ханыата

2014
Бэс ыйын
21 күнэ
№2

**ОСНОВНЫЕ СТАТЬИ
ПРОЕКТА ЗАКОНА
РЕСПУБЛИКИ САХА
(ЯКУТИЯ) «О РАЗВИТИИ
СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА
В РЕСПУБЛИКЕ САХА
(ЯКУТИЯ)»**

Статья 12. Оказание государственной поддержки

1. Государственная поддержка в сфере сельского хозяйства осуществляется за счет средств государственного бюджета Республики Саха (Якутия) в соответствии с бюджетным законодательством Российской Федерации и законодательством Республики Саха (Якутия).

2. Государственная поддержка в сфере сельского хозяйства осуществляется в соответствии с Государственной программой Республики Саха (Якутия), разрабатываемым и утверждаемым в соответствии с действующим законодательством.

3. Финансирование мероприятий по реализации аграрной политики осуществляется в Республике Саха (Якутия) за счет федерального бюджета, республиканского бюджета, бюджета органов местного самоуправления и внебюджетных источников (собственные средства сельхозтоваропроизводителей).

4. Ежегодно в государственном бюджете Республики Саха (Якутия) предусматриваются средства в размере не менее 15 процентов от прогнозируемого объема налоговых и неналоговых доходов государственного бюджета Республики Саха (Якутия), обеспечивающее устойчивое воспроизводство.

5. Ежегодно увеличение средств республиканского бюджета Республики Саха (Якутия) на государственную поддержку предусматривается в размере не менее 15 процентов от плановых расходов республиканского бюджета Республики Саха (Якутия) на государственную поддержку предыдущего финансового года.

6. Правительство Республики Саха (Якутия) утверждает порядки предоставления (порядки финансирования) государственной поддержки в течение двух месяцев со дня вступления в силу закона Республики Саха (Якутия) о республиканском бюджете Республики Саха (Якутия) на очередной финансовый год.

Статья 15. Растениеводство

1. Государственная поддержка развития отрасли растениеводства предоставляется на:

1) развитие семеноводства районированных (перспективных) в Республике Саха (Якутия) сортов и гибридов сельскохозяйственных культур;

2) проведение агрохимического мониторинга сенокосов, почвенно-агрохимического и экологического обследования, учета показателей плодородия почв земель сельскохозяйственного назначения, болезней и вредителей сельскохозяйственных угодий, противосаранчевых мероприятий, утилизации пестицидов;

3) производство и реализацию продукции растениеводства (овощеводства, картофелеводства производства зерновых и кормовых культур), в том числе комбикормовой промышленности;

4) страхование урожая сельскохозяйственных культур;

5) завоз сельскохозяйственной продукции в арктические и северные улусы;

6) завоз сырья, семенного материала сельскохозяйственных культур извне Республики Саха

(Якутия).

2. Размер ежегодного финансирования отрасли растениеводства составляет не менее 5 процентов от средств, предусмотренных в Государственной программе Республики Саха (Якутия) «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия на 2012-2020 годы».

3. Для обеспечения экологического равновесия, охраны сельскохозяйственных земель, повышение их плодородия, предусматривается государственная поддержка, в том числе по стимулированию применения удобрений за счет средств бюджетов всех уровней в соответствии с полномочиями, установленными законодательством Российской Федерации.

4. Правительство Республики Саха (Якутия) имеет право устанавливать дополнительные виды государственной поддержки развития отрасли растениеводства.

Статья 16. Животноводство

1. Государственная поддержка развития отрасли животноводства предоставляется на:

1) развитие племенного животноводства;

2) развитие скотоводства;

3) развитие табунного коневодства, при этом размер ежегодного финансирования составляет не менее 1,3 процентов от средств предусмотренных в Государственной программе Республики Саха (Якутия) «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия на 2012-2020 годы»;

4) развитие птицеводства на промышленной основе;

5) развитие свиноводства;

6) страхование сельскохозяйственных животных;

7) завод кормов извне Республики Саха (Якутия);

8) доставка кормов в северные, арктические улусы.

2. Размер ежегодного финансирования отрасли животноводства составляет не менее 39 процентов от средств предусмотренных в Государственной программе Республики Саха (Якутия) «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия на 2012-2020 годы».

3. Правительство Республики Саха (Якутия) имеет право устанавливать дополнительные виды государственной поддержки развития отрасли животноводства.

4. Правительство Республики Саха (Якутия) имеет право устанавливать дополнительные виды государственной поддержки развития отрасли растениеводства на:

1) развитие хлебопекарной, мясной, рыбоперерабатывающей, плодовоощной, молочной промышленности;

2) развитие сельскохозяйственных кооперативных рынков;

3) развитие инфраструктуры гарантированного сбыта сельскохозяйственной продукции;

4) производство кумыса;

5) продвижение продукции сельскохозяйственных товаропроизводителей на рынок продовольственных товаров.

2. Размер ежегодного финансирования отрасли пищевой и перерабатывающей промышленности составляет не менее 1 процента от средств преду-

мотренных в Государственной программе Республики Саха (Якутия) «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия на 2012-2020 годы».

3. Правительство Республики Саха (Якутия) имеет право устанавливать дополнительные виды государственной поддержки развития пищевой и перерабатывающей промышленности.

Статья 19. Создание условий для привлечения кредитных ресурсов сельскохозяйственными товаропроизводителями и иными организациями агропромышленного комплекса

1. Государственная поддержка создания условий для привлечения кредитных ресурсов сельскохозяйственными товаропроизводителями и иными организациями агропромышленного комплекса предоставляется на:

1) уплату процентов по привлеченным кредитам и займам, полученным в российских кредитных (некредитных) организациях и сельскохозяйственных кредитных потребительских кооперативах;

2) привлечение кредитных ресурсов с предоставлением государственной гарантии;

3) обеспечение обязательств сельскохозяйственных товаропроизводителей и иных организаций агропромышленного комплекса имуществом республиканского залогового фонда агропромышленного комплекса Республики Саха (Якутия).

2. Размер ежегодного финансирования статьи «Создание условий для привлечения кредитных ресурсов сельскохозяйственными товаропроизводителями и иными организациями агропромышленного комплекса» составляет не менее 2 процентов от средств предусмотренных в Государственной программе Республики Саха (Якутия) «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия на 2012-2020 годы».

3. Правительство Республики Саха (Якутия) имеет право устанавливать дополнительные виды государственной поддержки создания условий для привлечения кредитных ресурсов сельскохозяйственными товаропроизводителями и иными организациями агропромышленного комплекса.

Статья 20. Обновление основных средств сельскохозяйственных товаропроизводителей и иных организаций агропромышленного комплекса

1. Государственная поддержка обновления основных средств сельскохозяйственных товаропроизводителей и иных организаций агропромышленного комплекса предоставляется на:

1) увеличение уставного капитала сельскохозяйственных товаропроизводителей и иных организаций агропромышленного комплекса;

2) привлечение инвестиций в развитие агропромышленного комплекса;

3) стимулирование внедрения современных технологий сельскохозяйственными товаропроизводителями и иными организациями агропромышленного комплекса;

4) строительство и реконструкцию производственных объектов сельскохозяйственного назначения;

5) приобретение техники и технологического оборудования, применяемых в производстве и переработке сельскохозяйственной продукции.

2. Размер ежегодного финансирования статьи «Обновление основных средств сельскохозяйственных товаропроизводителей и иных организаций агропромышленного комплекса» составляет не менее 9 процентов от средств предусмотренных в Государственной программе Республики Саха (Якутия) «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия на 2012-2020 годы».

3. Правительство Республики Саха (Якутия) имеет право устанавливать дополнительные виды государственной поддержки обновления основных средств сельскохозяйственных товаропроизводителей и иных организаций агропромышленного комплекса.

Статья 21. Развитие сельскохозяйственной потребительской кооперации и малых форм хозяйствования на селе

1. Государственная поддержка развития сельскохозяйственной потребительской кооперации и малых форм хозяйствования на селе предоставляется на:

1) поддержку начинающих фермеров;

2) развитие семейных животноводческих ферм на базе крестьянских (фермерских) хозяйств;

3) формирование системы сельскохозяйственных кооперативов – сети сельскохозяйственных потребительских кооперативов по снабжению, сбыту и переработке сельскохозяйственной продукции, кредитной и страховой кооперации;

4) создание условий для формирования частной собственности крестьянских (фермерских) хозяйств, индивидуальных предпринимателей на земли сельскохозяйственного назначения;

5) предоставление грантов крестьянским (фермерским) хозяйствам, индивидуальным предпринимателям.

2. Размер ежегодного финансирования статьи «Развитие сельскохозяйственной потребительской кооперации и малых форм хозяйствования на селе» составляет не менее 1 процента от средств предусмотренных в Государственной программе Республики Саха (Якутия) «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия на 2012-2020 годы».

3. Правительство Республики Саха (Якутия) имеет право устанавливать дополнительные виды государственной поддержки развития кооперации и малых форм хозяйствования на селе.

Статья 24. Развитие мелиорации земель сельскохозяйственного назначения и обеспечение сельскохозяйственного водоснабжения

1. Государственная поддержка развития мелиорации земель сельскохозяйственного назначения и обеспечения сельскохозяйственного водоснабжения предоставляется на:

1) восстановление мелиоративного фонда (мелиорируемые земли и мелиоративные системы);

2) обеспечение безаварийности пропуска паводковых вод на мелиоративных системах,

предотвращение выбытия из сельскохозяйственного оборота земель сельскохозяйственного назначения, в том числе защиты земель от подтопления и затопления;

3) повышение безопасности гидротехнических сооружений на объектах сельскохозяйственного водоснабжения находящихся в государственной собственности Республики Саха (Якутия);

4) обеспечение хозяйственно-бытовой водой сельские населенные пункты и обводнение сельскохозяйственных угодий;

5) восстановление сенокосных и пастбищных угодий.

2. Размер ежегодного финансирования статьи «Развитие мелиорации земель сельскохозяйственного назначения и обеспечения сельскохозяйственного водоснабжения» составляет не менее 6 процентов от средств предусмотренных в Государственной программе Республики Саха (Якутия) «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия на 2012-2020 годы».

3. Правительство Республики Саха (Якутия) имеет право устанавливать дополнительные виды государственной поддержки обновления мелиорации земель сельскохозяйственного назначения и обеспечения сельскохозяйственного водоснабжения.

Статья 25. Устойчивое развитие сельских территорий

1. Государственная поддержка устойчивого развития сельских территорий предоставляется на:

1) улучшение жилищных условий граждан, проживающих в сельской местности, в том числе молодых семей и молодых специалистов;

2) комплексное обустройство населенных пунктов, расположенных в сельской местности, объектами социальной и инженерной инфраструктуры, в том числе:

– развитие сети общеобразовательных учреждений;

– развитие сети фельдшерско-акушерских пунктов и (или) офисов врачей общей практики;

– развитие сети спортивных сооружений;

– развитие сети учреждений культурно-досугового типа;

– развитие газификации;

– развитие водоснабжения;

– реализация проектов комплексного обустройства площадок под компактную жилищную застройку;

3) поддержку местных инициатив граждан, проживающих в сельской местности.

2. Размер ежегодного финансирования статьи «Устойчивое развитие сельских территорий» составляет не менее 6 процентов от средств предусмотренных в Государственной программе Республики Саха (Якутия) «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия на 2012-2020 годы».

3. Правительство Республики Саха (Якутия) имеет право устанавливать дополнительные виды государственной поддержки обеспечения содействия устойчивому развитию сельских территорий.

Бу сокуон барылыгар бэйзүйт этийилэргитин ханыят редакциятыгар киллэрэргитигэр көрднөбү

